

च्याउ खेती उद्योग

परिचय

च्याउ एक प्रशस्त पौष्टिक आहार भएको तरकारी हो यसको सेवन गर्नाले डाइविटिज र कोलेष्ट्रॉल रोग भएका विरामीहरूलाई समेत फाइदा गर्दछ । च्याउमा भिटामिन र शरीरलाई चाहिने खनिज तत्व बढी भएकाले यसले फलफुलको काम पनि लिन सकिन्छ । १ किलो ग्राम च्याउमा प्रोटीन ३.५% कार्बोहाइड्रेट ४.५% खनिज तथा भिटामिन १% बोसो १% र पानी ९० % हुन्छ । स्वदेशमा होटल, रेष्टुरेन्ट, तथा घर घरमा पनि यसको माग बढ्दै गएकोले यो स्कीम तयार गरिएको छ ।

यस स्किमले च्याउ खेती गर्न आवश्यक पर्ने यन्त्र तथा उपकरणहरू, विद्युत शक्ति इन्धन, वार्षिक उत्पादन क्षमता, आदिका बारेमा उद्योग खोल्नु पूर्व जानकारी दिन खोजिएको छ । उद्योगीहरूले उत्पादनको प्रकृति हेरी यन्त्र वा उपकरण छान्न, तीनका इफिसियन्सी, उर्जा उपभोग र आर्थिक भारका बारेमा अग्रिम जानकारी समेत प्राप्त गर्न सक्छन् । आफूलाई आवश्यक पर्ने जनशक्ति, बैक बाट लिनु पर्ने ऋण तथा ब्याजका बारेमा, इन्सुरेन्स प्रिमियमका बारेमा सचेत रहन्छन ।

उद्योगलाई आवश्यक पर्ने वार्षिक स्थीर खर्च, चल खर्च तथा भैपरिआउने खर्च, वार्षिक आमदानी नाफा नोक्सानीको आकलन समेत प्रस्तुत स्कीममा खुलाइ सम्पूर्ण उद्योगीहरूलाई सजिलो बनाइएको छ ।

अभै वातावरणीय प्रतिकूल प्रभावका बारेमा जडान गर्नु पर्ने संयन्त्र तथा उद्योगी स्वयं वातावरण प्रति चनाखो र सक्रिय हुन अपनाउनु पर्ने तथ्य समेत यस स्कीममा उल्लेख गरिएको छ । यस स्कीमले उत्पादन प्रकृया, वातावरणीय पक्ष तथा रोकथामका उपायहरू, कामदारको स्वास्थ्य तथा सुरक्षा, तालीम र अग्नी तथा विद्युतीय आकस्मिक घटनाका बारेमा समेत समेटेको छ ।

उत्पादन प्रकृया

च्याउ उत्पादनका प्रमुख प्रकृयाको वर्णन यस प्रकारको छ:

मल बनाउने

च्याउ उत्पादनको लागि मल अति नै आवश्यक वस्तु हो । सर्वप्रथम पराललाई सानो सानो टुक्रा पारी पानी भिजाई एक ठाउमा जम्मा गरिन्छ । यसरी जम्मा गर्दा प्रत्येक दुइ तिन तह पछि दूइ पसर एमोनियम सल्फेट र युरिया मिसाईएको मिश्रण छर्नु पर्छ ।

मलको थुप्रोलाई पाचौ, दशौ, तेह्रौ, उन्नाइसौ, बाइसौ, पच्चिसै, सताइसौ, दिनहरूमा मललाई पल्टाउनु पर्छ । यसरी मल पल्टाउदा प्रत्येक दोश्रो पल्टाइमा आवश्यक मात्रामा कृषिचुन, चौथो पल्टाईमा आवश्यक मात्रामा सुपर सल्फेट, छौठौ पल्टाइमा देरोसाल आधा ग्राम प्रति लिटर पानी र सोही भोलमा नुवान आधा मिलिलिटर प्रति लिटर गरी मिलाइएको भोल (१ टन मलमा २० लिटरको दरले) मल मिश्रण गरी चलाउनु पर्छ । २७ दिन सम्ममा मल पाकेर तयार हुन्छ । पाकेको मल

हलुका खैरौ कालो रंगको हुन्छ। पहिले पल्टाइको समयमा मलको तापक्रम ५० देखी ७० डिग्रि से. हुन्छ भने २७ दिनमा मलमा करिब करिब ७०% चिस्यान भएको हुन्छ।

ब्याड तयार गर्ने

मल तयार भै सकेपछि च्याउ खेति गरिने कोठामा ब्याड बनाउनु पर्छ। ब्याड बनाउनु भन्दा १-२ दिन अगाडी २% फर्मालिनको भोल कोठामा छर्कनु पर्दछ। ब्याडको उचाइ साधारणतया ६-८" को हुनु पर्छ। अब आवश्यकता अनुसारको साइजमा मल भरी ब्याडमा राख्नु पर्दछ।

विउ रोप्ने

यसरी तयार भएको ब्याडमा च्याउको विउ रोपी १.५ इन्च बाक्लो हुने गरी माटोले छोप्नु पर्दछ। तत् पश्चात माथीबाट अली अली विउ छरि दिनु पर्दछ। विउ रोपे पछि ब्याडमाथी देरोसाल आधा ग्राम प्रति लिटर पानी र सोही भोलमा नुवान आधा मिलिलिटर प्रति लिटर गरी मिलाइएको भोल ब्याडमा छोपेको अखबार भिज्ने गरी छर्कनु पर्दछ।

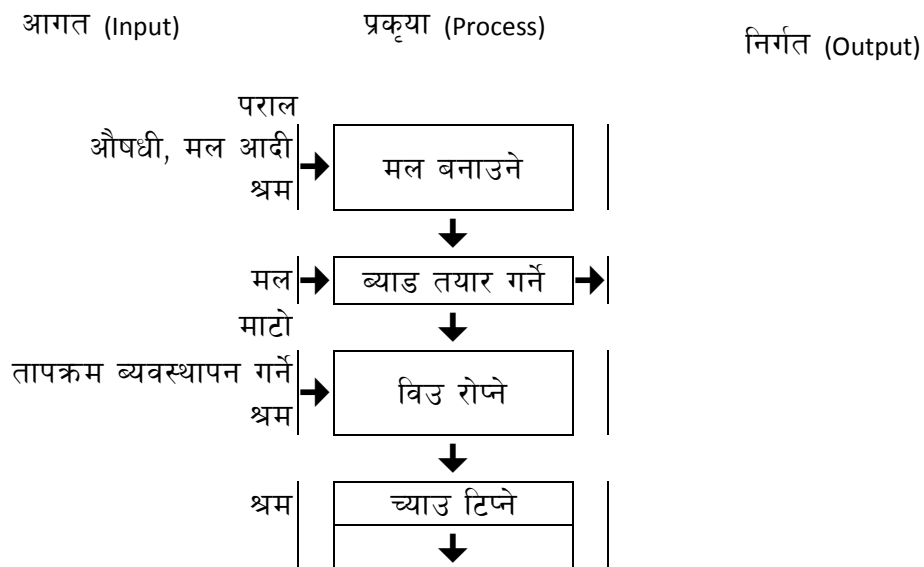
तापक्रम मिलाउने

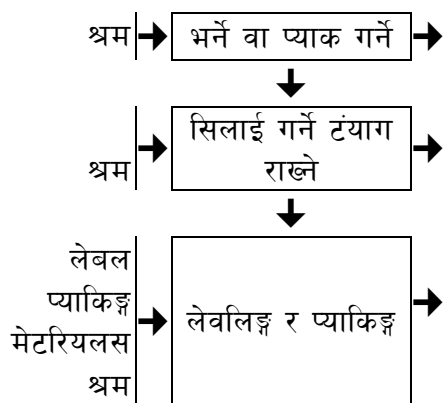
च्याउ रोपिएको कोठाको तापक्रम ७-१० दिन सम्म २२° -२४° सम्म राख्ने ११ दिन देखि १४° -१८° सेन्टिग्रेडको विचमा राखी तापक्रम व्यवस्थापन गर्नु पर्छ।

च्याउ टिप्ने

यसरी तयार ब्याडमा करिब २८ दिन सम्ममा च्याउ टिप्नको लागि तयार हुन्छ। च्याउ टिपी सकेपछि सफा गरी त्यसलाई प्लाष्टिकको प्याकेटमा प्याकिङ्ग गरि विक्रीको निमित्त तयार गरिन्छ।

उत्पादन प्रकृया प्रवाह

वातावरणीय पक्ष

प्रदुषणको किसिम

प्रस्तुत उद्योगबाट खास गरी निम्नानुसारको खेर पदार्थको निस्काशन वा प्रदुषणबाट वातावरणमा असर पार्न सक्ने देखिन्छ ।

सि.नं.	प्रदुषणको किसिम	निश्कासन हुने बस्तुहरु
१	ठोस खेर पदार्थ	मल
२	तरल खेर पदार्थ	पराल धोएको पानी
३	ध्वनी प्रदुषण	सामान्य मात्रामा हुदैन
४	वायु प्रदुषण	केही गन्ध

रोकथामका उपायहरु

सि.नं.	प्रदुषणको किसिम	रोकथामका उपायहरु
१	ठोस खेर पदार्थ	मललाई पुन खेतबारीमा प्रयोग गर्न सकिन्छ ।
२	तरल खेर पदार्थ	पानीलाई संकलन गरी राख्ने
३	ध्वनी प्रदुषण	ध्वनी प्रदुषण हुदैन ।
४	वायु प्रदुषण	उत्पादन कक्षमा एकजष्ट फ्यान आदीको व्यवस्थाले गर्दा प्रदुषित वायु बाहिर जाने हुनाले वायु प्रदुषण न्यून हुन्छ ।

सरसफाई

उद्योगबाट निस्कने खेर जाने ठोस पदार्थहरु, बिग्रेका जुटका वोराहरु हुन् । बिग्रेका वोराहरु किन्त आउनेलाई बेचन सकिन्छ । उद्योगमा सरसफाइ राख्न निम्न कार्यहरु गर्नु पर्छ ।

- कारखाना मेशिनहरु सरसफाई गरी बेला बेलामा मर्मत सम्भार गर्नु पर्छ ।
- Good House Keeping Practice अपनाउनु पर्छ ।

कामदारहरूको स्वास्थ्य र सुरक्षा कामदारहरूको स्वास्थ्य सुरक्षाको लागि प्राथमिक उपचारको व्यवस्था गर्नु पर्छ । मास्क, पन्जा जस्ता स्वास्थ्य सुरक्षाका साधनहरू उपलब्ध गराउनु पर्छ । कामदारहरूको स्वास्थ्य उपचारको लागि समय समयमा स्वास्थ्य परिक्षणको व्यवस्था गर्नु पर्छ ।

ध्वनी प्रदुषण:

मेशिन जडान गर्दा फाउण्डेशन मजबुत गर्नुपर्छ । जसले गर्दा मेशिन सचालन गर्दा कम्पन्न कम हुन्छ । मेशिनमा ग्रीज लुब्रिकेन्टहरू लगाइन्छ जसले गर्दा आवाज कम निस्कन्छ । कामदारहरूलाई एअर प्लग र अन्य सुरक्षात्मक उपकरणहरू को व्यवस्था गर्नु पर्छ । ध्वनी प्रदुषणका कारक मेशिनहरूलाई छुट्टै कोठा भित्रमात्र संचालन गर्नु पर्छ ।

ट्रेनिङ्ग:

कामदारहरूलाई आवश्यकता अनुसारको कामको तालिमको व्यवस्था गर्नु पर्छ ।

अग्नी तथा विद्युतिय आकस्मिक घटना:

यस उद्योगमा वढी आगलागीको सम्भावना नभएता पनि अग्नी नियन्त्रण गर्न अग्नि निवारक सिलिण्डर तथा पानीको जर्गेना कारखानामा राख्नेकार्यमा प्राथमिकता दिनु पर्छ । विद्युतिय तार जडानमा विषेश होसियारी अपनाउनु पर्छ ।